

PRVI DEO

ĐAVOLJI APOTEKAR
~ 1629. ~

... ili jeziva priča o brodolomnicima
„Džakarte“

Originalni scenario:

GZAVJE DORIZON

Crtež:

TIMOTE MONTENJ

Kolor:

KLARA TESIJE

Čarobna
knjiga

„NESTANAK DUŠE“

Z UPOTREBU OVAKVIH IZRAZA, malo fali da nas taj fenomen koji opisuje Filip Zimbardo, profesor psihologije u Stanfordu, nasmeje ili nas pak vrati u poetski registar. Nažalost, u pitanju je mentalni mehanizam onoliko stvaran koliko i zastrašujući. Od Svetog Vartolomeja do genocida nad Jermenima, sve preko pokolja Tutsija, Holokausta ili okrutnog zlostavljanja nad zatvorenicima u Abu Graibu, Zimbardo ukazuje na zastrašujući obrazac povezanosti situacija koje sve vode u isti užas: potpuni prekid empatije jedne ljudske grupe povezan je sa obustavom njenog moralnog suda, koji za neposrednu posledicu ima sadizam i pokolje.

„Meni se takvo nešto nikada ne bi moglo desiti“, ili čak: „Ne u naše vreme“, bez ikakve sumnje najveće su gluposti koje možemo izgovoriti u vezi s tim pitanjem. Bilo ko, da, apsolutno bilo ko može postati taj dželat, taj čovek s mačetom ili taj čuvar logora koji u nama izaziva prevrtanje želuca. Upravo su ta univerzalnost i bezvremenost predmet briljantne Zimbardove demonstracije u njegovom eseju *The Lucifer Effect...*

I zaista, od samih početaka povesti čovečanstva pa do današnjeg dana, na hiljade je dokaza da su njegove teorije validne.

Međutim, učinilo mi se da jedan događaj s nesumnjivom jasnoćom ilustruje njegovo istraživanje.

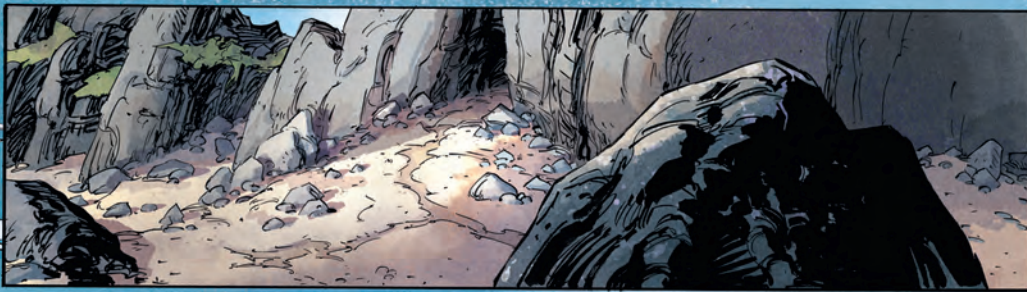
Posredi je jedna posve stvarna priča čiji se počeci odvijaju u Republici sedam ujedinjenih nizozemskih provincija – današnjoj Holandiji – „najotvorenijem“ društvu zapadnog sveta s početka XVIII veka. U tom utočištu verske tolerancije, kolevci revolucije u umetnosti i slikarstvu, centru univerzitetskog prosvetljenja i do tada nezabeleženog trgovačkog uspeha, ništa – ali apsolutno ništa – nije moglo nagovestiti da će upravo tu biti zapisana najkrvavija stranica pomorske povesti. Pa ipak...

Godine 1629. *Holandska istočnoindijska kompanija (Vereenigde Oost-Indische Compagnie* ili VOC) jednostavno je najmoćnija i najbogatija kompanija na svetu. Prva „multinacionalna“ kompanija u istoriji, ona sama propisuje svoje zakone, kuje svoju monetu, a može čak i da nametne prisustvo jednog predstavnika na svojim brodovima, nadzornika tereta, čija ovlašćenja – jedinstven primer u istoriji – nadmašuju kapetanova. Povezivanjem apsolutne vlasti, discipline čija je krutost teško zamisliva, s kulturnim kontekstom koji teško da je uporediv s bilo čim drugim mogli bismo biti uvereni da imamo sve argumente da začepimo usta profesoru Zimbardu i dokažemo mu da u svemu tome ima toliko dobro zaključenih konteksta da je „izumiranje duše“ prosto ne-mo-gu-će.

Nažalost, tragedija broda „returnsheppen“ *Batavije* najgore je poricanje.

Evo i dokaza.

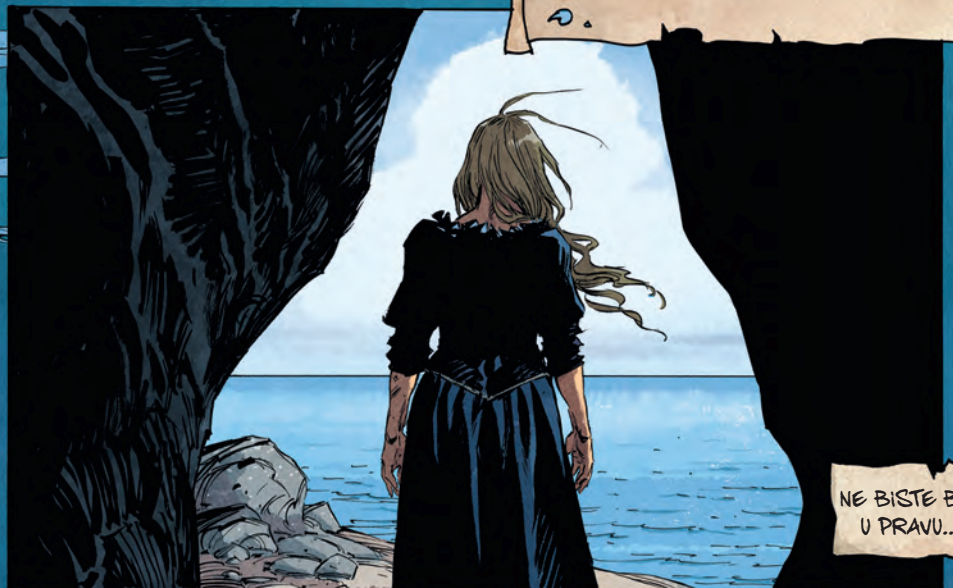

„Nikoga nećete postediti. Izvadite i bebe iz trbuha njihovih majki. Svi treba prosto da budu izbrisani s lica zemlje...”

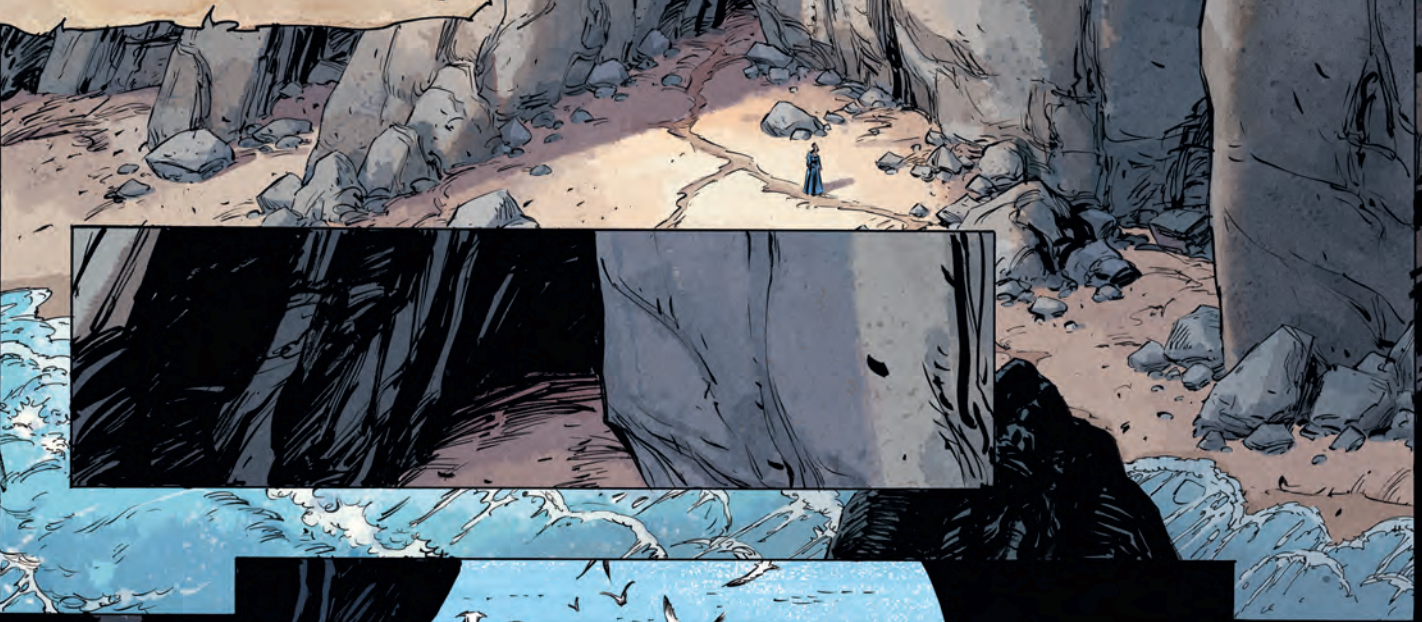

VAMA, KOJI ĆETE ME USKORO PREZRETI I ZAMRZETI, BILO BI LAKO DA MI PRIPISATE TIH NEKOLIKO KRVOLČNIH REČI...

NE BISTE BILI U PRAVU...

... TE REČI PRIPADAJU KRALJU
AGAMEMNONU, NAJUZVIŠENIJEM GRAĐANINU
NAJPLEMENTIJEG DRUŠTVA, DOMOVINE
FILOZOFIJE I PRAVA...

... TAKO DA KAD VAS OBUZME ŽELJA
DA MI SUDITE, DA MI PLJUJETE U LICE
ILI DA ME KAMENUJETE DOK MI SVE
I JEDNU KOST U TELU NE POLOMITE,
POMISLITE NA AGAMEMNONA I
POSTAVITE SEBI JEDNO JEDINO
PITANJE...

... AKO JE MUDRI KRALJ MIKENE,
JUNAK TROJANSKOG RATA, MERILO
ZA DOBRO...

... KO BI ONDA
MOGAO BITI ME-
• RILO ZA ZLO?

POGLAVLJE I

SAMO OČAJNICI

© Collection des archives de la ville d'Amsterdam

AMSTERDAM, 1628...

„FRANSISKO PELSARTE...“

... GOSPODA UPRAVITELJI ĆE VAS PRIMITI...

PA, PELSARTE... VIDIM OVDE SJAJAN USPEH U TRGOVINI INDIGOM. GOVORITE PERSIJSKI I HINDUSTANSKI I... AH, DA, VAŠI PREGOVORI DA NAM OBEZBEDITE PRISTUP DVORU MOGULSKOG CARSTVA BILI SU BEDNI PROMAŠAJI!

ZATO ŠTO VELIKI MOGUL VIŠE NIJE BIO U SVOJOJ PALATI KAD SAM JA TAMO STUPIO, GOSPODINE.

ŠUŠ... ŠUŠ... NAS ZANIMAJU VAŠA DELA, PELSARTE, NE VAŠA OPRAVDANJA...

PREMA VAŠEM IZVEŠTAJU, TOG VELIKOG MOGULA NISU ZANIMALI UOBIČAJENI POKLONI, NEGO DRAGULJI. AKO SAM VAS DOBRO RAZUMEO, TREBALO BI MU PONUDITI NEKI PRVOKLASNI KOMAD KAKO BISMO OBNOVILI ODNOS E S NJEGOVI DAVOROM?

DA, GOSPODINE PRVI UPRAVITELJU.

VELIKU KAMEJU OD GRAVIRANOG AHATA U ZLATNOM OKVIRU OPTOČENOM DRAGIM KAMENJEM. TO ĆE BITI DOVOLJNO?

TO... TO ĆE BITI SAVRŠENO.

ONDA ĆEMO VAM DATI PRILIKU. IMENUJEMO VAS ZA GLAVNOG NADZORNIKA TERETA DŽAKARTE, NAŠEG POSLEDNJEG „RETURNSHEPPENA“!... PORED KAMEJE, PONEĆETE U INDIJU VIŠE OD 300.000 FLORINA U DRAGULJIMA I ZLATU KAKO BISTE OBAVILI PREGOVORE. SMATRAJTE SE SREĆNIKOM, JER NIJEDAN VOK-OV* BROD NIKADA DO SADA NIJE PONEO TOLIKU SUMU!

IMATE 120 DANA DA STIGNETE DO JAVE I ODATLE KRENETE PREMA AGRI...

DANA?! GOSPODINE PRVI UPRAVNIČE?! TO JE... PREKRATKO.

AH, JE LI? ZLATNOM LAVU JE TREBALO 127 DANA, A TAJ BROD NIJE BIO NI BLIZU TOLIKO MODERAN KAO VAŠ! OVA MISIJA JE VAŠA VELIKA PRILIKA, PELSARTE, A NAŠ BUDŽET JE OGRANIČEN NA 120 DANA, SVE PREKO TOGA...

... PREDSTAVLJALO BI ZA NAS GUBITAK NOVCA...

NARAVNO... GOSPODINE... A KADA BI TREBALO DA KRENEMO?

VEČERAS...

MOLIM?!

DIŽE SE OLUJA NAD AMSTERDAMOM. KAPETAN JAKOB BI HTEO DA SAČEKA PRESTANAK NEPOGODE PRE POLASKA, ALI MI BISMO RADIJE DA POŽURIMO. UKOLIKO STIGNETE POSLE SEZONE ŽETVE ZAČINA, NEĆETE IMATI NIKAKVE ŠANSE DA PREGOVARATE S POZICIJE SILE.

VI... IMENOVALI STE ARIJANA JAKOBA ZA KAPETANA MOG BRODA?!

(*) VIDETI UVODNIK, STR. 3.

DA, ZNAČETE VEĆ DA STAVITE INTERESE VOK-A IZNAD TIH MALIH RAZMIRICA KOJE STE RANIJE IMALI S KAPETANOM...

JEDINA „RAZMIRICA“ KOJU IMAM S KAPETANOM JAKOBOM JESTE TA ŠTO JE ON JEDAN OBIČNI PIJANAC, JEDNAKO GLUP KOLIKO I NASILAN!

AH, NE!

NASILAN JESAM, ALI NI BLIZU TOLIKO GLUP!!!

NARAVNO! UOSTALOM, MI REGRUTE NALAZIMO SAMO U DEČJEM HORU, A KAPETAN JAKOB JE TU PRAVI PRIMER SVETOSTI!!! HA-HA-HA!

I JEDAN OD NAŠIH NAJBOLJIH SKIPERA!

NIJE SAD VREME ZA VAŠE DETINJARIFE! NAŠA KOMPANIJA JE UPRAVO DOŽIVELA VELIKU UVREDU... POBUNU! GALEB JE OTET, NJEGOVI OFICIRI SU POKLANI, A BROD JE VRAĆEN U LA ROŠEL. FRANCUZIMA!

JEDAN JEDINI BROD?

I JEDAN JE PREVIŠE! NISU U PITANJU HILJADE IZGUBLJENIH FLORINA, VEĆ NAŠ UGLED KOJI JE UGROŽEN! JOŠ JEDAN INCIDENT TAKVE VRSTE, SAMO JEDAN! I MISLITE DA ĆE NAŠI AKCIONARI NASTAVITI DA NAM POVERAVAJU SVOJE BLAGO?

VIDITE, SLABOST NE PRAŠTA...

... PA TAKO NI MI...

SVAKAKO MI PRE POLASKA TREBA ZAMENIK...

U SLUČAJU DA MI SE NEŠTO DESI...

NE BRINTE SE, MI DRŽIMO DO NAŠE DŽAKARTE! MOŽETE BITI MIRNE DUŠE. ANGAŽOVALI SMO VAM POMOĆNIKA. TREBALO BI DA SE VEĆ UKRCAO NA VAŠ BROD!

"ON JE NOVAJIJA ŠTO SE TIČE
POMORSTVA, ALI JE STRUČNJAK
ZA ZAČINE I VIŠE NAŠIH POZNAK
NAM GA JE TOPLO PREPORUČILO."

"PRAVI STE SREČKOVIĆ! TO JE
ČOVEK VELIKOG OBRAZOVANJA I
ERUDICIJE ZA TU VRSTU POSLA!
NADAMO SE DA ĆETE MU
ODATI NAJVEĆE MOGUĆE
POŠTOVANJE."

"ON JE
APOTEKAR..."

"ZOVE SE
JERONIMUS
KORNELIS..."

"... IMAMO DOVOLJNO
RAZLOGA DA
MISLIMO DA ĆE VAS
IZNENADITI."

'OČETE LI OTVORITI VIŠE TA PROKLETA VRATA? NEMAM CELU NOĆ ZA BACANJE!

ENO!
ENO!

AMA PREKINTE S TOM DREKOM! ZNATE LI GDE SE NALAZITE?!

AAAH...
PA TI SMRDIŠ GORE OD CRKNUTOG PACOVA!
ZA IME SVETA, GDE SI U OVO DOBA NAŠAO DA PROSIŠ?!

AJDE, BRIŠI DA TE NE BIH ODALAMIO MOČUGOM!

NISAM JA PROSIAK, NEGO MORNAR.

VIBE HAJŠ, MORNAR I ČUVAR PRVE KATARKE, GOŠ'N. I VALA DOBRO ZNAM DI SAM...

... TRAJIM GOSPODU LUKRECIJU JANS.

MOLIM?

ŠALIŠ SE?! GOSPOĐA LUKRECIJA JE JUTROS SAHRANILA SVOG POSLEDNJEG SINA! UVIJENA JE U CRNO NA PARASTOSU!

PFUUU... MORA SE PRIZNATI DA IMA MNOGO SVETA... ALI KOGA JOŠ BRIGA! RECITE JOJ DA JE POLAZAK DŽAKARTE POMEREN ZA VEČERAS. TREBA DA SE SMESTA POJAVI SA SVOJIM KOFERIMA!

ALI... KOJI POLAZAK?! KAKVI KOFERI?!

PA... SAMO NEKA PONESE ONO NAJOSNOVNJE! JEDAN DUŠEK I NAJVIŠE DVA KOFERA, I SVOJU GUZICU! HAJDE... ČEKAM JE OVDE...

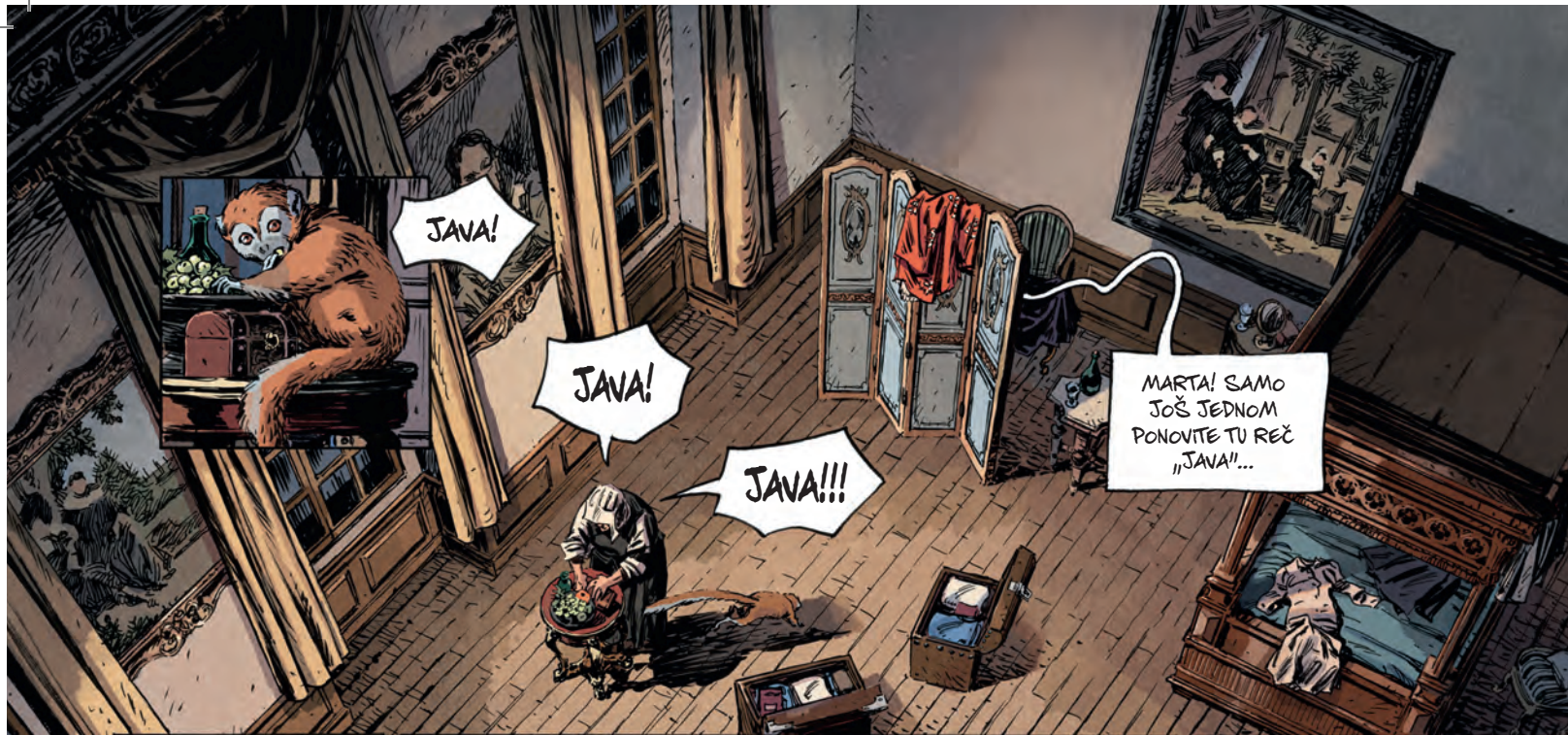

VI... NE BISTE LI JOJ RADIJE TO SAMI REKLI? DA SE SKLONITE OD KIŠE?

O, NE! NE PRIPADAM JA TOM SVETU! A OVA KIŠA, PA TO JE PIJAČA VODA... DOK MENE ČEKA VEČNOST KUPANJA U SLANIM TALASIMA...

KORISTIM PRILIKU...

JAVA!

JAVA!

JAVA!!!

MARTA! SAMO JOŠ JEDNOM PONOVITE TU REČ „JAVA!“...

... I NAREDIĆU DA VAS IŠIBAJU!

KAKO GOSPODA ZAPOVEDA... ALI ZAŠTO BISTE IŠLI NA... DOBRO ZNAM DA JE VAŠ MUŽ TAMO I DA VAM JE NAREĐIO DA DOĐETE, ALI ZAŠTO IĆI KOD TOG... TOG...

... TOG „TIRANINA“? JE LI TO REČ KOJU TRAZITE?

AKO BAŠ HOĆETE...

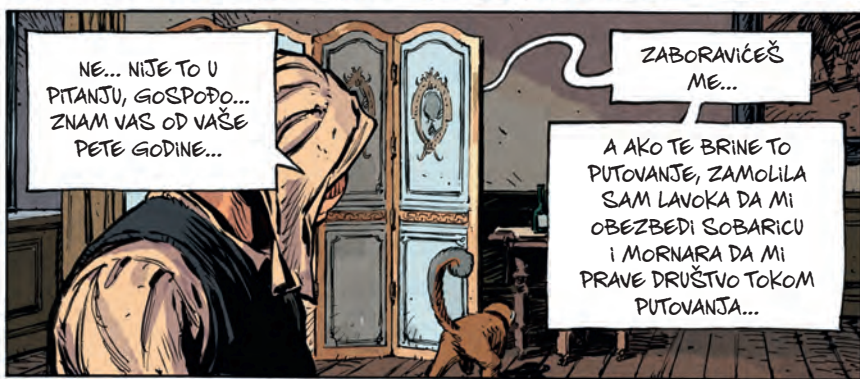
... UPRAVO ZATO ŠTO TO I JESTE! I KAD VAM JE VEĆ MUŽ, NE PREOSTAJE VAM NIŠTA DRUGO NEGO DA MU SE POKORITE KAKO BISTE SAČUVALI MIR I DA NE BISTE ZAVRŠILI NA ULICI. A REČ ZA TO JE „REALISTA“.

HMMM... MNOGO REČI, A SAMO JEDAN ŽIVOT!

DA, ALI RADI SE O MOM ŽIVOTU.

HAJDE... NE OSTAVLJAM TE NA ULICI, MARTA! KUPILA SAM TI KUĆU U DUGERDAMU, A TAMO TE ČEKA NAGRADA OD 500 FLORINA.

NE... NIJE TO U PITANJU, GOSPODO... ZNAM VAS OD VAŠE PETE GODINE...

ZABORAVIĆEŠ ME...

A AKO TE BRINE TO PUTOVANJE, ZAMOLILA SAM LAVOKA DA MI OBEZBEDI SOBARICU I MORNARA DA MI PRAVE DRUŠTVO TOKOM PUTOVANJA...

GOSPODO... TI BRODOVI VODE PRE KA PAKLU NEGO KA INDIJI! TEK SE SVAKI DRUGI MORNAR VRATI ODANDE! NAJGRDI AMSTERDAMSKI OLOŠ BI RADIJE OTIŠAO U SAMICU NEGO U TE GROBNICE NA TALASIMA! PREKLINJEM VAS...

JEDINO SE OČAJNICI BEZ NADE UKRCAVAJU NA TAJ BROD.

ZVUČI KAO MESTO ZA MENE...

JE LI SE TO JEDE?

NARAVNO DA NE!
KAKVO JE TO PITANJE?

PA, SAD... AKO VEĆ NOSIMO ŽIVULJKU NA BROD, ONDA MAKAR DA JE MOŽEMO PONJUPATI! AKO VAM JE STALO DO TOG MAJMUNA, VČINIĆETE MU USLUGU AKO GA NE POVEDETE!

GOSPODINE...

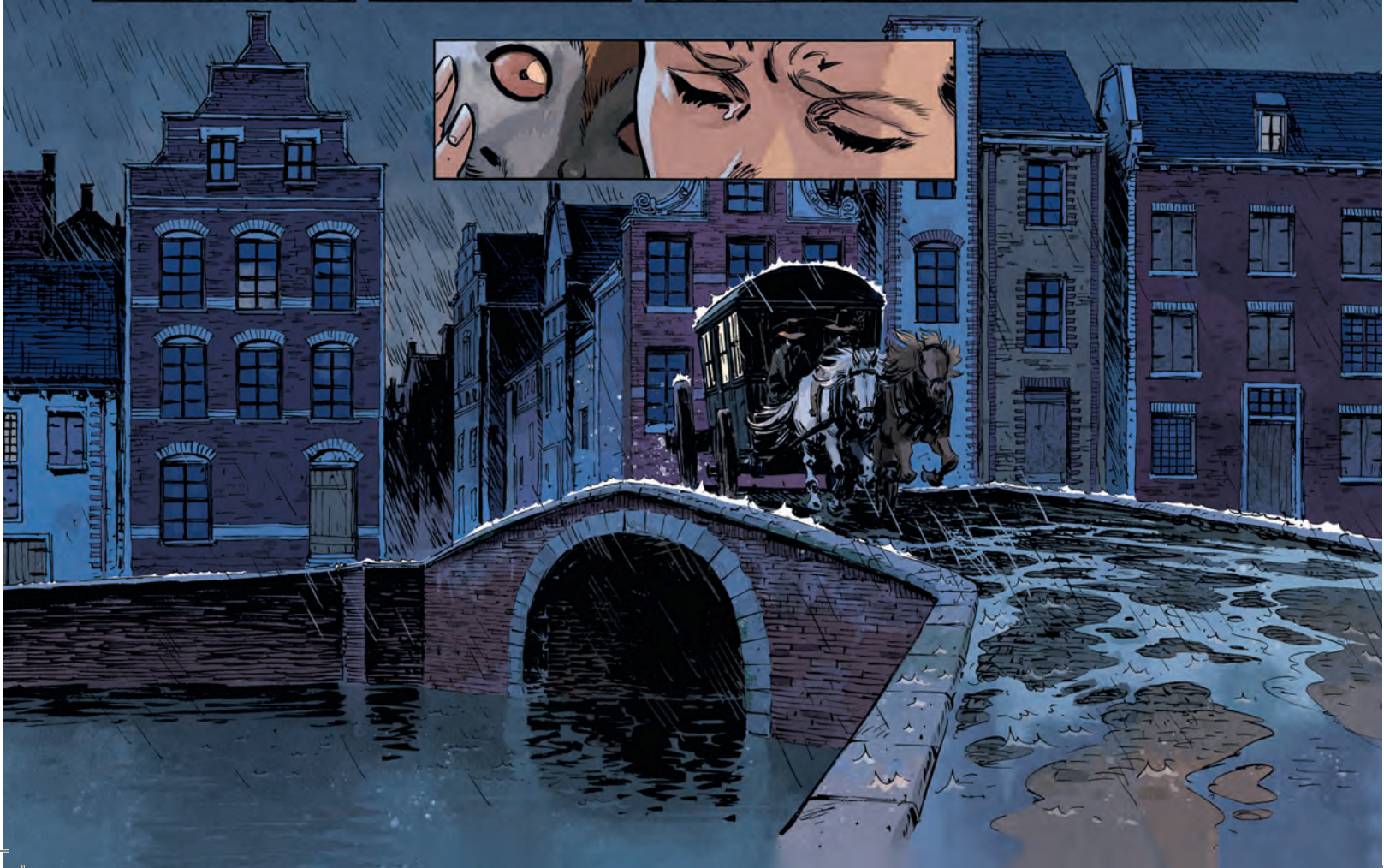
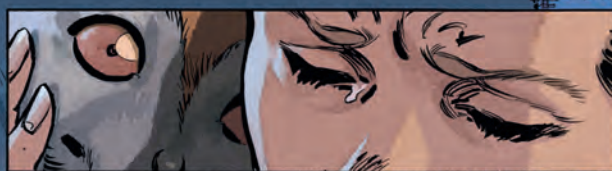

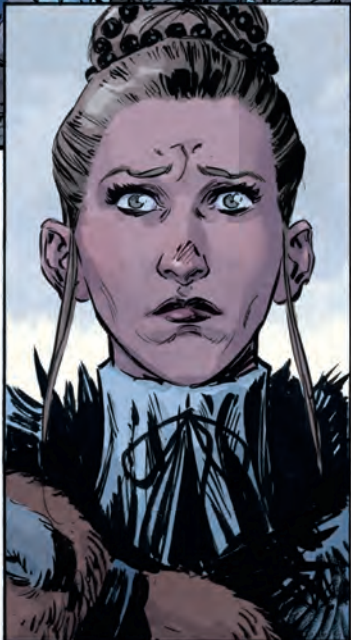
MOŽETE ME ZVATI HAJŠ,
GOSPODO... SVI NA BRODU ME TAKO ZOVU...

HAJŠE... TO NIJE MAJMUN, NEGO LEMUR. JEDAN TRGOVAC S JAVE GA JE POKLONIO MOM MUŽU ZA ROĐENJE NAŠEG PRVOG SINA...

ZOVE SE HAGER...
I ZNAO JE MOJE TROJE DECE.

OPROSTITI, GOSPODO, ALI NE MOŽEMO OSTATI OVDE...

NIJE OVO MESTO ZA VAS...

MADA...

... NISAM SIGURAN DA JE GORE OD VAŠEG NOVOG BORAVIŠTA!